

Το ξεκίνημα του Αγώνα στη Ρούμελη κι η απελευθέρωση του Κάστρου των Σαλώνων

Η Ελληνική Επανάσταση κηρύχτηκε στη Ρούμελη στις 24 Μαρτίου 1821 και στις 27 άρχισε η πολιορκία των Σαλώνων ακόλουθα και με τις πληροφορίες των Σπ. Τρικούπη, Ι. Φιλήμονος, Γκόρντον, Φίνλεϊ, Κοκκίνου και Κορδάτου. Οι Σαλωνίτες κήρυξαν την Επανάσταση σχεδόν ταυτόχρονα με τους Καλαβρυτινούς, τους Πατρινούς και τους Μανιάτες. Δεν γνωρίζουμε ποια θα ήταν η έκβαση του Αγώνα αν τα Σάλωνα την κάθοδο των Τούρκων από τα βόρεια στην Πελοπόννησο και αν δεν εμπύχωναν τους υπόδουλους, παραμένοντας λεύτερα για έναν ολόκληρο χρόνο.

Η επιλογή της Παρνασσίδας ως αφετηρίας του Αγώνα δικαιολογείται απόλυτα από τη γεωγραφική και στρατηγική της θέση, βρισκόμενη μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και απέναντι από την Πελοπόννησο, αποτελούσε ένα είδος ασπίδας ικανής να ανακόψει τον επερχόμενο κίνδυνο από Λαμία ή Ήπειρο, χάρη στα στενά της Γραβιάς και της Δαυλίδας και τους ορεινούς όγκους της Γκιόνας και του Παρνασσού. Τα Σάλωνα αποτελούσαν θέση-κλειδί όχι μόνον λόγω της προνομιούχου θέσης τους, αλλά και χάρη στο εξαιρετικά καλά οχυρωμένο κάστρο τους. Όσες φορές τα Σάλωνα κατέχονταν από τους Τούρκους, η Πελοπόννησος κινδύνευε και παρέλυαν όλες οι δραστηριότητες των Ελλήνων, η κυριαρχία των Οθωμανών στις διαβάσεις της Γραβιάς, της Άμπλιανης και στο Κρισσαίο πεδίο ήταν μια σοβαρή απειλή όχι μόνον για την Πελοπόννησο αλλά και για την Αττική. Δίκαια τα Σάλωνα τιμήθηκαν ως πρώτη πρωτεύουσα της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος, αφού δικαιολογημένα εξεγέρθηκαν πρώτα μεταξύ πρώτων, όπως άρμοζε στη θέση τους. Του ξεσηκωμού αυτού ηγήθηκε ο κλεφταρματολός Πανουργιάς, ενώ τον ευλόγησε ο επίσκοπος Σαλώνων Ησαΐας, ο μόνος Έλληνας δεσπότης που πολέμησε και τελικά θυσιάστηκε.

Στις 24 Μαρτίου ο Πανουργιάς πήγε με 60 άνδρες του στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία, όπου συναντήθηκε με τους προεστούς των Σαλώνων Αναγνώστη Γιαγτζή, Ρήγα Κοντορρήγα, και Αναγνώστη Κεχαγιά και άλλους προύχοντες και τη νύχτα της 24ης προς την 25η Μαρτίου ο Πανουργιάς, δίχως να χάσει χρόνο, κήρυξε την Επανάσταση στην περιφέρεια των Σαλώνων. Στις 27 Μαρτίου, ξημερώματα, τα Σάλωνα βρέθηκαν σε κατάσταση πολιορκίας. Στη μία μετά τα μεσάνυχτα δόθηκε το σύνθημα. Η πρώτη μεγάλη φωτιά φάνηκε στο Παλουκάκι της Δεσφίνας κι ακολούθησαν οι άλλες στο Μετόχι του Προφήτη Ηλία, στον Κόφφινα κοντά στα Λιβαδάκια, στον Αϊ-Θανάση στο Ρέμα της Μηλίας και στην Κουτσουρέρα πάνω απ' την Αγια-Θυμιά. Στην οικία του Αναγνώστη Κεχαγιά υψώθηκε το λάβαρο της Επαναστάσεως.

Το Κάστρο της Άμφισσας ήταν το πρώτο που έπεσε στα χέρια των Επαναστατημένων Ελλήνων του 1821- τότε λεγόταν Κάστρο των Σαλώνων. Η πολιορκία του ξεκίνησε στις 27 Μαρτίου του '21, λίγες μέρες μετά την έναρξη της Επανάστασης. Οι Τούρκοι άντεξαν περίπου δυο βδομάδες και στις 10 Απριλίου, ανήμερα του Πάσχα, το Κάστρο αλώθηκε από τους Έλληνες υπό τον οπλαρχηγό Πανουριά. Η καρδιά της Ρούμελης έπεσε, αφήνοντας στους εξεγερμένους λάφυρα τον οπλισμό των 600 Τούρκων που

παραδόθηκαν με την νίκη των Ελλήνων, γεγονός εξαιρετικής σημασίας για την συνέχεια του Αγώνα.

(Ελευθεροτυπία,

ένθετο

"ΙΣΤΟΡΙΚΑ")

Σάλωνα

Απελευθέρωση Κάστρου Σαλώνων

Απελευθέρωση Κάστρου Σαλώνων 1

Απελευθέρωση Κάστρου Σαλώνων 2

Απελευθέρωση του Κάστρου των Σαλώνων...
 "Γάμος χωρίς σφαχτά δεν γίνεται"

Απελευθέρωση Κάστρου Σαλώνων 3

Απελευθέρωση Κάστρου Σαλώνων 4

Η μάχη στο Χάνι της Γραβιάς

Μετά την ήττα των Ελλήνων στην Αλαμάννα άνοιξε διάπλατα ο δρόμος για τους Τούρκους πασάδες προς την Ανατολική Στερεά και την Πελοπόννησο. Η Επανάσταση κινδύνευε σοβαρά ένα μήνα μετά την εκδήλωσή της. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, παλιός αρματολός της Ανατολικής Στεράς, συγκάλεσε πολεμικό συμβούλιο στο Χάνι της Γραβιάς, με τη συμμετοχή των οπλαρχηγών Δυοβουνιώτη και Πανουργιά, όπου αποφάσισαν ο μεν Δυοβουνιώτης με τον Πανουργιά να πιάσουν τις γύρω περιοχές, ο δε Ανδρούτσος να χτυπήσει τον εχθρό από το χάνι σε μια οπωσδήποτε παράτολμη ενέργεια. Μαζί του βρέθηκαν 117 άνδρες, που μετέτρεψαν το πλινθόκτιστο κτίριο σε οχυρό με πρόχειρα έργα.

Η Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς στοίχισε στον Ομέρ Βρυώνη πάνω από 300 νεκρούς και 200 τραυματίες. Κυρίως, όμως, προκάλεσε κλονισμό στο ηθικό του στρατού του και τον δικό του δισταγμό για το αν έπρεπε να συνεχίσει την εκστρατεία του. Για λίγο καιρό, τουλάχιστον, ένας σοβαρός κίνδυνος για την Πελοπόννησο εξέλιπε. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος αναγνωρίστηκε απ' όλους ως αναμφισβήτητος ηγέτης της Ανατολικής Στερεάς.

(Από το Διαδίκτυο)

(Από το Διαδίκτυο)

(Από το Διαδίκτυο)

Χάνι της Γραβιάς

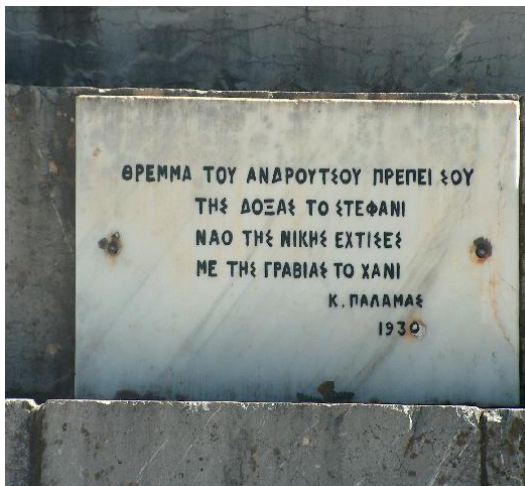
Χάνι της Γραβιάς 1

Χάνι της Γραβιάς 2

Χάνι της Γραβιάς 3

Χάνι της Γραβιάς 4

Η μάχη της Χαλκωμάτας

Κατά την κάθοδο του Ομέρ Βρυώνη στην Ανατολική Στερεά, σε σύσκεψη στη Χαλκωμάτα (20 Απριλίου 1821) ανάμεσα στους Αθανάσιο Διάκο, Πανουργιά και Δυοβουνιώτη, αποφασίστηκε να πολεμήσει ο Πανουργιάς στα χωριά Χαλκωμάτα και Μουσταφάμπεη, ο Διάκος στην Αλαμάνια και ο Δυοβουνιώτης στον Γοργοπόταμο. Στη Χαλκωμάτα ο Ησαΐας πολεμά πλάτη με τον αδερφό του τον Παπαγιάννη. Ο Παπαγιάννης σκοτώνεται. Ο ίδιος ο Δεσπότης τραυματίζεται. Τραυματισμένο, την ώρα που το σώμα του Πανουργιά απειροπόλεμο υποχωρεί υπό την πίεση των Τουρκαλβανών του Βρυώνη, προσπαθεί ο νεαρός αγωνιστής, Μαρκόπουλος να τον μεταφέρει και να τον σώσει. Ο Ησαΐας ανήμπορος τον παρακαλεί να τον αφήσει και να σώσει τον εαυτό του ως χρησιμότερο στον Αγώνα. Εξουθενωμένος ο Μαρκόπουλος τον αφήνει. Απομακρυνόμενος τον ακούει να λέει. “Παναγιά μου Σώσε τουλάχιστον την Πατρίδα». Εκεί τον βρήκαν οι Τούρκοι. Εκεί του έκοψαν το

κεφάλι. Θα το Παλούκωναν μαζί με 79 ακόμα γύρω απ τον Σουβλισμένο Διάκο την άλλη μέρα στη Λαμία προς Παραδειγματισμό των Ραγιάδων.

Μάχη της Χαλκωμάτας

Μάχη της Χαλκωμάτας 1

Πανουργιάς

Οικία Πανουργιά

Οπλισμός Πανουργιά

Επίσκοπος Σαλώνων Ησαΐας

Επίσκοπος Σαλώνων Ησαίας 1

Η μάχη της Αρβανιτόραχης

Στις 17 Μαΐου 1821, μετά την απελευθέρωση των Σαλώνων, ο τούρκικος στρατός κινήθηκε απειλητικά προς τα Σάλωνα με σκοπό να καταπνίξει την επανάσταση. Στην θέση Αρβανιτοράχη, κοντά στο χωριό Ντρέμισσα, σημερινός Πανουργιάς, με αρχηγό τον Ιωάννη Γκούρα δόθηκε μια νικηφόρα μάχη. Η επιτυχής έκβαση της μάχης αυτής γέμισε αισιοδοξία και ανύψωσε το ηθικό των αγωνιστών για την ελευθερία. Στη μνήμη των Πεσόντων στη μάχη της Ντρέμισσας μάλιστα, η τρίτη Κυριακή του Μαΐου κάθε έτους, αποτελεί θεσμοθετημένη Εορτή.

Η μάχη της Άμπλιανης

Στις 14 Ιουλίου του 1824 δόθηκε μια ακόμη ιστορική μάχη, στην Άμπλιανη. Στην μάχη αυτή, η οποία κατέληξε νικηφόρος για τους αγωνιστές της επανάστασης, αναχαιτίστηκε ο τούρκικος στρατός και διωκόμενος οριστικά από τη Δυτική Ελλάδα. Στο χώρο βρίσκονται ακόμα και σήμερα οι μοναδικοί ίσως σήμερα σωζόμενοι προμαχώνες (ταμπούρια) από τις μάχες του αγώνα της Εθνεγερσίας.

Άμπλιανη

Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια

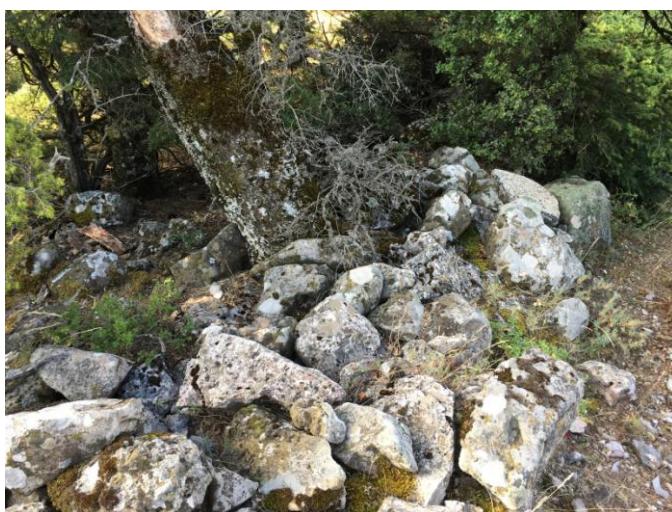
Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια 1

Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια 2

Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια 3

Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια 4

Άμπλιανη αυθεντικά ταμπούρια 5

Η Ναυμαχία της Αγκάλης

Μια από τις σημαντικότερες στιγμές της Επανάστασης του 1821 θεωρείται η Ναυμαχία της Αγκάλης, ή της Σκάλας Σαλώνων, όπως ονομαζόταν τότε η Ιτέα.

Στις 17 Σεπτεμβρίου 1827, ελληνικά πλοία, υπό τον Φιλέλληνα Άγγλο πλοίαρχο Φράνκ Άμπνεϋ Άστιγξ εξουδετέρωσαν τον τουρκικό στόλο, που ήταν αγκυροβολημένος στο σημείο αυτό, της «Αγκάλης» στην δυτική πλευρά του κόλπου της Ιτέας. Ήταν η μεγάλη νίκη στην Ναυμαχία της Αγκάλης, που σήμανε την απρόσκοπτη στο εξής επικοινωνία των Επαναστατημένων της Ρούμελης με αυτούς στο Μοριά. Παράλληλα, η νικηφόρα κατάληξη της Ναυμαχίας της Αγκάλης είχε ως αποτέλεσμα και την εξώθηση του αρχηγού του τουρκοαιγυπτιακού στόλου, του Ιμπραήμ, στην Ναυμαχία στο Ναυαρίνο, που οδήγησε ουσιαστικά στην τελική νίκη των Ελλήνων.

Μορφή της ναυμαχίας υπήρξε ο Άγγλος φιλέλληνας ο Φράνκ Άμπνεϋ Άστιγξ. Έχοντας αγνά φιλελληνικά ιδανικά ο Άστιγξ ήρθε στην Ύδρα το 1822 και συνδέθηκε με ισχυρή φιλία με την ναυτική οικογένεια των Τομπάζηδων. Μετά την εμπλοκή του Ιμπραήμ, οι Έλληνες είχαν σχεδόν απολέσει την υπεροπλία στην θάλασσα, καθώς τα πλοία τους δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα πολύ μεγαλύτερα Τουρκικά, ενώ και τα πυρπολικά έπαψαν να είναι αποτελεσματικά. Από τότε ο Άστιγξ συνειδητοποίησε ότι χωρίς εκσυγχρονισμό και εφαρμογή καινούριων καινοτομιών στο επαναστατικό στόλο η Επανάσταση δεν θα έχει καμία τύχη. Με ενέργειές και προσωπικές δαπάνες του αφίχθηκε στην Ελλάδα η "Καρτερία", το πρώτο παγκοσμίως ατμοκίνητο πλοίο που συμμετείχε σε πολεμικές επιχειρήσεις και επικαθόρισε την έκβαση της ναυμαχίας της Αγκάλης.

Αγκάλη 1

Αγκάλη 2

Αγκάλη 3

Άστιγξ

Εθνική Αντίσταση 1941-1944

Η περιοχή της Παρνασσίδας αποτέλεσε ένα από τα μεγάλα λίκνα αυτής της μεγάλης περιόδου της νεότερης ιστορίας μας. Στα χώματά της δόθηκε η πρώτη νικηφόρα μάχη των αντιστασιακών δυνάμεων ενάντια στην ξενική κατοχή, στο Φαράγγι της Ρεκάς στη Γκιώνα στις 9 Σεπτεμβρίου του 1942, και εκεί έδρασαν εμβληματικές μορφές της Εθνικής Αντίστασης.

Η μάχη της Ρεκάς

Η μάχη της Ρεκάς σηματοδοτεί την έναρξη της ένοπλης αντίστασης του ελληνικού λαού. Πρόκειται για το πρώτο χτύπημα που έχει άμεσο αντίκτυπο: Να χαμογελάσει ο λαός, καθώς τα νέα για την νίκη των ανταρτών μεταδίδονται αστραπιαία και να τρομάξουν οι κατοχικές αρχές αντιλαμβανόμενες πως πλέον υπάρχουν ένοπλα αντάρτικα τμήματα. Στη μάχη αυτή, χωρίς υπερβολή, παίρνουν μέρος οι πρώτοι των πρώτων. Οι πρώτοι αντάρτες του ΕΛΑΣ οι οποίοι παίρνουν την πρωτοβουλία να συγκροτήσουν τον αντάρτικο στρατό. Στην ουσία προετοιμάζεται από μέρες και το τμήμα των ανταρτών του ΕΛΑΣ είναι η μείξη των δύο πρώτων αντάρτικων τμημάτων (Παρνασσίδας και Φθιώτιδας).

Στην μάχη της Ρεκάς παίρνουν μέρος ο Άρης Βελουχιώτης, ο Διαμαντής (Γιάννης Αλεξάνδρου), ο Νικηφόρος (Δημήτρης Δημητρίου), αλλά και οι Καραλιβαναίοι, βιβλικές μορφές του βουνού που φυγοδικούσαν για ποινικά αδικήματα μέχρι την ένταξή τους στον ΕΛΑΣ. Συμμετέχει επίσης ο Πελοπίδας (Παντελής Λάσκας), ο καπετάν Μπάφας (εκτελέστηκε στα Δεκεμβριανά), ο Γιώργος Φυσέκης, ο Θάνος (Φώτης Μαστροκώστας), ο Πλιατσικολούκας (Λουκάς Τσίτζιρας), ο Γιώργος Χουλιάρας (Περικλής), ο Σουραβλής, ο Νικήτας, ο Αριστείδης, ο Μενέλαος, ο γερο-Δυσσέας, ο Λευτέρης Χρυσιώτης (Σπύρος Τσιλιγιάννη), και άλλοι.

Ύστερα από νυχτερινή παρακολούθηση, σε μια σύντομη μάχη που γίνεται τα ξημερώματα εξολοθρεύεται το μεγαλύτερο μέρος της Ιταλικής δύναμης (αποτελείται από 50 Ιταλούς στρατιώτες, σκοτώθηκαν οι 35) με εξαίρεση δύο που καταφέρνουν να διαφύγουν και 13 αιχμαλώτους. Ο απόηχος της μάχης υπήρξε ακριβώς αυτός που ήθελαν οι αντάρτες και προσωπικά ο Άρης Βελουχιώτης. Το ηθικό του λαού εξυψώνεται, πλέον δεν είναι μύθος ότι υπάρχει αντάρτικος στρατός, ο ΕΛΑΣ. Γίνεται πλέον πραγματικότητα η έναρξη της ένοπλης σύγκρουσης με τις κατοχικές δυνάμεις.

Η σπηλιά της Στρώμης και η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1942 μία ομάδα αποτελούμενη από δώδεκα κομάντος, με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Έντι Μάιερς και τον ελληνομαθή ταγματάρχη Κρις Γουντχάουζ, έπεσε με αλεξίπτωτα στην περιοχή της Γκιώνας. Ανάμεσά τους ήταν ο Ελλαδίτης Θεμιστοκλής Μαρίνος κι ένας Κύπριος με το κωδικό όνομα «Γιάννης». Σκοπός τους, να έλθουν σε επαφή με έλληνες αντάρτες και να υλοποιήσουν την «Επιχείρηση Χάρλινγκ», που υνίστατο στην ανατίναξη μιας από τις τρεις γέφυρες Παπαδιάς, Ασωπού και Γοργοποτάμου (και οι τρεις βρίσκονται στον ορεινό όγκο του Μπράλλου), πάνω από τις οποίες διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης - Αθηνών.

Αφότου οι Βρετανοί κομάντος έφθασαν στην Ελλάδα για περίπου ένα μήνα παρέμειναν απομονωμένοι στη σπηλιά της Στρώμης (σημερινή Σπηλιά της Εθνικής Αντιστάσης, όπου και κατέστρωσαν το σχέδιο της επιχείρησης), μέχρι που ο ταξίαρχος Μάγερς έδωσε εντολή στον ταγματάρχη Γουντχάουζ, να βγει προς αναζήτηση του Ναπολέοντα Ζέρβα. Τις επόμενες μέρες ο Μάιερς με τον λοχαγό Χάμσον έκριναν ότι η γέφυρα του Γοργοποτάμου ήταν ο ευκολότερος στόχος. Έπρεπε, όμως, να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των αντάρτικων ομάδων για να έχει πιθανότητα επιτυχίας η επιχείρηση. Στην επιχείρηση αποφασίστηκε να λάβουν μέρος 150 άνδρες (86 του ΕΛΑΣ, 52 του ΕΔΕΣ και οι 12 κομάντος). Το σχέδιο προέβλεπε την εξουδετέρωση ή την παρενόχληση της φρουράς από τους αντάρτες, την ώρα που οι κομάντος θα τοποθετούσαν τα εκρηκτικά για την ανατίναξη της γέφυρας.

Στις 11:07 το βράδυ της 25ης Νοεμβρίου εκδηλώθηκε η επίθεση εναντίον της φρουράς και στα δύο άκρα της γέφυρας. Όλα κυλούσαν σύμφωνα με το σχέδιο και στη 1:30 το πρωί της 26ης Νοεμβρίου ανατινάχθηκε ένα τμήμα της γέφυρας για να ακολουθήσει στις 2:21 η ανατίναξη ενός δεύτερου, που την έβγαλε οριστικά εκτός λειτουργίας. Εν τω μεταξύ, ένα τρένο με ιταλούς στρατιώτες εμποδίστηκε από τους αντάρτες και δεν μπόρεσε να προσφέρει ενισχύσεις. Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου ήταν μία από τις μεγαλύτερες πράξεις δολιοφθοράς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Προκάλεσε τον θαυμασμό όλης της κατεχόμενης Ευρώπης και έδωσε κουράγιο στον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό.

Η μάχη στις Καρούτες

Στα βουνά της Γκιώνας, στην Άμφισσα, λίγο μετά το Λιδωρίκι, στέκει ακόμη στα βάθη του χρόνου, ένα μικρό χωριό ερημωμένο, αιματοβαμμένο, τέσσερις φορές

καμένο από τους Γερμανούς. Ένα χωριό μαρτυρικό και τόσο σιωπηλά υπερήφανο, που αν επιχειρήσεις να αφουγκραστείς την ιστορία του, θα ανατριχιάσεις. Είναι οι Καρούτες. Εκεί, όπου στις 5 Αυγούστου του 1944, οι αντάρτες του ΕΛΑΣ εξόντωσαν το Γερμανικό τάγμα 250 επίλεκτων στρατιωτών, που επιχείρησε να το κατακτήσει στο πλαίσιο γενικότερων εκκαθαριστικών επιχειρήσεων στην περιοχή. Στη μάχη σκοτώθηκαν περισσότεροι από 100 Γερμανοί με το Διοικητή τους. Περισσότεροι από τους νεκρούς υπήρξαν οι αιχμάλωτοι. Σκοτώθηκαν και 29 αντάρτες και τρεις Καρουτιανοί πολίτες.

Γενικότερα, οι ορεινοί όγκοι της Παρνασσίδας και της Φωκίδας θα αποτελέσουν βασικό θέατρο συγκρούσεων με τους Ιταλούς και Γερμανούς κατακτητές. Σημαντικές θα είναι οι μάχες που θα λάβουν χώρα στην περιοχή, αλλά και ανάλογες θα είναι οι συνέπειες με τα αντίποινα των κατακτητών, την καταστροφή χωριών και την εξόντωση άμαχου πληθυσμού και ζωικού κεφαλαίου. Χαρακτηριστικό είναι ότι από τα 12 συνολικά ανακηρυγμένα μαρτυρικά χωριά της Στερεάς Ελλάδας τα 8 βρίσκονται στην περιοχή αυτή (Προσήλιο, Αγία Ευθυμία, Βουνιχώρα, Καλοσκοπή, Μαυρολιθάρι, Λιλαία, Επτάλοφος και Λιδωρίκι).

Οπλισμός αγωνιστών

